

BARANYI TIBOR IMRE

A Metafizikai Tradíció

A *tradíció* (traditio) legmagasabb és e helyütt előtérbe tolt értelmében egészen más jelentést hordoz, mint amit kifejezésként az általános köznapi szóhasználatban hordozni szokott. A modernkori nyelvromlás szélsőségesen kiütöközik ott, ahol a hétköznapi világon túlmutató fogalmakról van szó: az ezeket jelölő szavak vagy teljesen kikerülnek a köznyelvi használatból vagy többé-kevésbé tudatos meghamisítás áldozataiként más, alacsonyabb rendű tartalmak jelölésére kezdenek szolgálni. A „tradíció” szóra főként ez utóbbi vonatkozik; manapság többnyire pusztán emberi eredetű konvenciók jelölésére alkalmazzák; holott kiteljesített értelmében a tradíció még annál is messze menőkig több, ami a nyugati vallási gondolkodás szerint a szóban átadottak összességének felel meg, vagy ami – egy teljesen más síkon – a népművészetek vagy népszokások megőrzésével kapcsolatos.

A tradíció eredetileg – továbbá az itteni szóhasználatban – mindig univerzális szellemi és metafizikai tradíciót jelöl. Etimológiailag megvizsgálva néhány archaikus nyelvi ekvivalensét, azt látjuk, hogy a ‘tradíciót’ jelölő latin *traditio* (a *trans-do* vagy *trado*-ból), a görög *παράδοσις** valaminek az ‘átadás’-át, ‘továbbadás’-át fejezi ki; a szanszkrit *pāram-parya* emellett ‘követés’-t, ‘megszakítatlan láncolat’-ot, ‘örökletes folytonosság’-ot is jelent.

A *metafizika* szót szintén *nem* abban a – főként a filozófia által – alászállított értelmében használjuk, miszerint ez elsősorban azt a filozófiai gondolkozási és megismerési módot jelöli, amely „a dialektikával ellentétben a dolgokat, a jelenségeket egymástól függetleneknek, elszigeteltnek, változatlanak, egyszer s mindenkorra adottnak veszi”; de nem is a filozófiának egy, az úgynevezett „anyagi” világon kívüli és túli valóságot filozófiai módszerekkel kutató részét értjük alatta, mivel megközelítésünkben a metafizika egy mindazt *meghaladó* perspektívában vetődik fel, ami a teljességében vett filozófia.

A *metafizika* szó a görög ‘τὰ μετὰ τὰ φυσικά’† kifejezésre vezethető vissza. Ennek – mutat rá László András – két értelmezési szintje lehetséges: az egyik – az alacsonyabbik – szerint a metafizika azokat jelöli, amelyek ‘a természetén túliak’, a másik – a magasabb szintű – jelentése szerint pedig ‘a létesülteken (a létezőkön) túliakra’ vonatkozik. A metafizika tehát egyrészt ‘a természetieken túliak’, másrészt ‘a létesülteken túliak’ tudománya. Azt az őseredeti, értelemfeletti *tudást* jelöli,¹ amely a legtágabb értelemben

* *paradosis*

† ‘ta meta ta physika’

vett lét (és tudat) léten (és tudaton) túli középpontjából a létesüléssel együtt bontakozik ki. A tradíció ennek az értelemfeletti (tehát szupra- és nem irracionális!) tudásnak a fenntartását, a fenntartás általi jelenlétét és az ebből következő továbbadását jelenti. Annak az axiális és centrális hatalmi–uralmi tudásnak a fenntartását és továbbadását, amely tehát egyrészt a ‘természetieken túliakra’, másrészt – kitágítva – a ‘létesülteken túliakra’ vonatkozik és a létesüléssel együtt száll alá a létesült létbe, ahol is miközben kifejeződési formáját tekintve a tér és az idő szabta feltételekhez igazodva szükségképpen mindig más és más módon nyilvánul meg, lényegére nézve azonban örök és változatlan.

A metafizikai tradíció és tradicionalitás nem „irányzat” és nem „iskola” sem filozófiai, sem világnézeti értelemben, ahogyan – más oldalról – nem is misztika, mégpedig olyannyira nem, hogy minden valamibe/valakibe való passzív beleolvadással és feloldódással kapcsolatos végcélt – amit sokszor a misztikával azonosítanak – teoretikusan is elutasít, rendkívül távol állva mindennemű irracionális gondolkozási koncepciótól. Amiről joggal beszélhetünk az, hogy *meghatározója* az egyetlen valóban egyetemes érvényű és kiterjesztettségű *létszemlélet*nek.

A lehetséges félreértéseket tisztázandó, László András ilyen tárgyú munkáját² folytatva, rögtön az elején tenni kell néhány kritériumértékű megállapítást azzal kapcsolatban, hogy mi tekinthető a metafizikai tradicionalitás létszemléleti megfelelőjének (pusztán a manapság leginkább „divatos” gondolkozásbeli alkotóelemeket vizsgálva):

- minden vulgáris „újpogány” keresztényellenesség elvetése;
- a panteizmus tévtanként való elutasítása;
- a dualizmus és a monizmus egyöntetű elutasítása, a nem-dualitás vagy nem-dualizmus doktrínájának elfogadása;
- az egykor hiteles tradicionális tudományok és kozmológiák mindennemű vulgarizációjának elutasítása, így: anti-vulgárasztrológizmus, anti-vulgáralkímizmus, anti-vulgármágicizmus stb., ezek eredeti formájának a nekik megfelelő szinten, határozott pozitívumként való értékelése és lehetőség szerinti életre keltése;
- a modern tudományosság forszírozott igenlésének (szcientizmus) elvetése;
- általános és radikális antimodernizmus (értve ezen az ember világát elárasztó antitradicionális erők offenzívájával való tudatos és nem-tudatos együttműködés elutasítását);
- anti-vulgárreinkarnacionizmus;
- az úgynevezett „kozmosz tudat” (globális – és nem univerzális – gondolkozás, „átélem – individuumként – egységemet a mindenséggel”) elvetése;
- „magasabb tudatállapotok” (létállapotok) passzív úton való elérhetőségének cáfolása;

- az ember átalakulása („transzformáció”) automatikus végbemenésének („jócselkedetek”, „jóga-torna” és egyébek fejében vagy „láthatatlan mesterek” közbenjárására) elutasítása;
- antiszinkretizmus és antieklekticizmus (irányzatok, vallások összekeverése, vallás-és tradíciómixtúrák elvetése), valamint antiszektarianizmus, ám az esetleges szellemi pozitívumot vagy igazságtöredéket (a maga szintjén) értékelve;
- az úgynevezett energia-miszticizmus elutasítása;
- az emberi individualitás minden lehetséges formájú túlértékelésének (vulgáris individuális „önmegváltás”, „magad ura vagy”, „Isten vagy”) és egyszersmind lebecsülésének elutasítása;
- „túlvilági” lények, intelligenciák (angyalok, démonok stb.) létének határozott tételezése mellett mind a burkolt, mind a nyílt spiritizmus, démonizmus, vagy más síkon a többnyire kriptomessianisztikus színezetű ufó-hit elutasítása (nem zárva ki természetesen a földönkívüli élet lehetőségét, ahogyan ennek ellenkezőjét sem: ez metafizikai szempontból mintegy „nem érdekes”);
- mindennemű „bálványimádás” (a partikuláris abszolutizálása) elvetése;
- antipszichológizmus, különös tekintettel a Freud-féle pszichoanalízisre, illetve a „tudatalatti” hatalmának – ahogyan azt közönségesen felvetik – tévedésként való elutasítása;
- a férfi és nő közötti szexualitás bűnnek való minősítésének elutasítása, ugyanakkor a nemi függőség minden formájának felszámolására való törekvés igénylése;
- a nőtlenség, a monogámia és a poligámia szellemi lehetőségeinek igénylése; a poliandria általában vett ellenzése (a Tibetből ismert sajátos esetet leszámítva);
- a homoszexualitás mint öröklött születési rendellenességnek a pusztán földi lehetőségek körébe való utalása mellett az elsajátított és főként férfiúi homoszexualitás, valamint a transzvesztitizmus szellemi lehetőségként való értékelésének és terjesztésének elutasítása;
- a nők *mint* nők tisztelete mellett, a feminizmus mint a nők lealacsonyításának és eltévelyítésének elutasítása, a „női elv” előtérbe helyezésének elutasítása (antigynekokratizmus, az úgynevezett „lunarizmus” „szolarizmus” mögé utasítása);
- pénzszerzési lelki technikák, gazdagodás „mágikus” úton: otromba szellemtelenségekként való elvetése;
- a közönséges úgynevezett „pozitív gondolkozás” és hipnózis, önszuggesztió és regressziós hipnózis elvetése;
- az úgynevezett „New Age” mint markánsan antitradicionális irányzatnyaláb és metódus radikális elutasítása;

- kimondott vagy kimondatlan „tabutémák” el nem ismerése; minden lehetséges tematikum elfogulatlan és a szabad gondolkozás jegyében való pártatlan és szabad vizsgálatának igenlése;
- az antiszemitizmus, a magyarellenesség és minden más népcsoport mint népcsoport elleni izgatás vulgáris szellemtelenségként való elutasítása;
- az úgynevezett „kisebbségi” mivolttal való politikai, hatalmi és gazdasági célzatú visszaélések elutasítása; a valódi kisebbség – és másság –, ami per definitionem mindenekelőtt egy valódi értelemben vett szellemi elit, igenlése és támogatása; e kisebbség támadásának és szegregálásának (ami csakis burkolt vagy nyílt erőszak révén valósulhat meg) a legsötétebb módszerek körébe való utalása;
- az úgynevezett „totalitárius diktatúrák” antitradicionalitásának negatívumként való értékelése;
- a „náciizmus” (nemzetiszocializmus), a fasizmus pártatlan kritikai analízise; az ezeket tudatos vagy nem tudatos módon összemosó, meghamisító és az elfogulatlan vizsgálatot megakadályozni próbáló törekvéseknek a szabadgondolkozás jegyében való elutasítása; mind a „náciizmustól”, mind a „fasizmustól”, mind – és fokozottan – az antináciizmustól és antifasizmustól mint pusztán korszenvedélyektől való elhatárolódás, továbbá mások dehonesztáló célzatú és alaptalan „lenácizásának”, „lefasiztásának” vagy „lefasiztoidozásának” alantas zsurnalisztikai módszernek való tekintése;
- minden megtörtént emberi „holokauszt” (ὁλόκαυστος – ‘teljesen eléggő áldozat’) mélyégszerű részvétellel való szemlélése: beleértve – csak néhány kevesebbet emlegetett példát véve – az észak-amerikai indiánok közel teljes elpusztítását; a tasmániai bennszülöttek angolok általi teljes kiirtását; Hirosima és Nagaszaki nukleáris támadást szenvedett százazreiteit, vagy az európai történelem eddigi legbrutálisabb gaztettét, Drezda 1945. február 13-14-i terrorbombázását; és általában minden háború és genocídium ártatlan és jobb sorsra érdemes áldozatait; ugyanakkor minden ezzel kapcsolatos politikai és/vagy gazdasági célzatú hazugság és csalás leleplezésének támogatása;
- a szabadossággal és a pszeudo-„liberalizmus” „csak azt szabad, ami nekünk jó” elvével és gyakorlatával szemben a valódi szabadság és szabadgondolkozás pártolása, aminek ki kell terjednie a gazdasági és anyagi dolgokon messze túlmutató és azoknál mérhetetlenül fontosabb szellemi, spirituális és intellektuális témák tudományos igényű (de nem szcientista) és tradicionális vonalvezetésű kutatására és vizsgálatára.

Továbbmenvé, megállapítható, hogy az, ami/aki köré a tradíció legegységesebb szintje, a – guénoni kifejezéssel élve – *Primordiális Tradíció* vagy *Tradíciófeletti Tradíció* a legbensőbb lényegét tekintve kiépül, a közölhetőség vagy definiálhatóság legmagasabb szintjein is túl van; még szimbólumokban sem fejezhető ki (más lehetséges kifejezési

formákról nem is beszélve), mert mint valóban közölhetetlen titok és kifejezhetetlen szent, csak a közvetlen átélés során tárulhat fel a vele maradéktalanul azonosuló megvalósító számára. A Primordiális Tradíció centrális–ezoterikus esszenciája, kezdetlen és végtelen lényege a legtitkosabb tanításban sem adható át senkinek; csak a metafizikai realizáció legvégső stádiumában tárulhat fel kizárólag az önmagával azonosuló realizáló számára.

A Primordiális Tradíció abszolút egyetemességéből következik abszolút egyedülvalósága: egyetlen Primordiális Tradíció van, amely örök, abszolút érvényű és kikezdhetetlen. Történeti vonatkozásban szemlélve, az egyetlen Primordiális Tradíció azután – a létesüléssel együtt kibontakozva, s az originalitástól önmagát eltávolítva – különböző partikuláris tradíciókban nyilatkozik meg.

Mind a partikuláris tradíciók, mind – és kiváltképp – a Primordiális Tradíció esszenciálisan vallásfelettek (szuprareligionálisak): úgy kifejeződésük lényegközelibb módjában, mint időbelileg megelőzik a vallásokat, amelyek a tradíciókból és végső soron a Primordiális Tradícióból származnak. E helyütt azonban felmerülhet a kérdés, hogy itt közvetlen egyenes vonalú leszármazásról van-e szó vagy valamilyen másról? Egyenes vonalú leszármazásról inkább lehet beszélni a tradíciók – ahogy Julius Evola fogalmaz – „ezoterikus” vagy mélységi dimenziója kapcsán, amelyek között a megfelelő *spirituális* vagy *intellektuális intuíció* révén egy transzcendens egység fedezhető fel, amely egységet és az ennek jegyében álló doktrinális esszenciákat amennyiben egy *szuperdoktrinaként* fogjuk fel, az tulajdonképpen megfelel a Primordiális Tradíció tanításának. Voltaképpen történeti síkon sem kizárt, hogy létezett egy Primordiális Tradíció, ami a szokásos módszerekkel természetesen nem bizonyítható, csak – az említett intellektuális intuíció révén – *a posteriori* tételezhető, de olyan szinten, hogy elmélyültebb megfontolás után feltétlen bizonyossággal mondhatjuk, hogy úgyszólván nem lehetett, hogy ne legyen. Óvakodnunk kell azonban az egyes tradicionális formáknak a Primordiális Tradícióból való vulgáris, materialisztikus származtatásától, mert könnyen lehet, hogy valamely helyen és korszakban minden kimutatható és úgyszólván kézzel fogható folytonosság nélkül lépnek működésbe olyan erők, amelyek valamely más, korábbi, magasrendű tradícióra vagy akár magára a Primordiális Tradícióra voltak jellemzőek. Ennek elemei az emberi világciklus folyamán tehát elvileg bárhol és bármikor megjelenhettek, függetlenül attól, hogy egy közvetlen és folytonos, vagy úgyszólván történeti leszármazás fennállt-e vagy sem.

A történeti síkot vizsgálva, megállapítható, hogy a jelen világkorban, az úgynevezett Kali-Yugában, a Primordiális Tradíció már csak főként partikuláris tradíciókban, majd – többnyire többszöri áttételek és megsűrődések után – különféle „exotériákban”, például vallásokban, úgyszólván vallásokba öltözötten, vallásokba burkolózva nyilvánította és nyilvánítja meg önmagát. Az igazi vallások tehát a tradíció szelleme által mindig áthatott és szellemileg irányított vallások. A vallások és a tradíciók egységéről tehát kizárólag a Primordiális Tradíció intellektuális intuícióval feltárt valóságának, mint közös eredő- és végpontnak a tételezése mellett lehet – és kell – beszélni. A tradíciók és a vallások egysége ilyenformán *transzcendentális egység*. Nyilvánvaló továbbá, hogy egy vallás igaz voltát nem pusztán régisége határozza meg, ami önmagában tulajdonképpen még nem sokat jelent, hanem az, hogy megnyilatkozásaiban és képviselőiben a tradi-

cionalitás milyen erővel és elevenséggel van jelen. Ilyen értelemben akár egy, a ciklus legvégén születő vallás is lehetne célravezető erejű, jóllehet egy ilyen vallás konkrét megvalósulásának esélye – éppen a tradicionalitásnak az egyetemes involúcióval szimultán egyre fokozottabb háttérbe húzódása következtében – gyakorlatilag zéró. Ezért tanítja az időben utolsóként megjelent nagy tradicionális vallás és tradíció, az iszlám, hogy Muhammad a „próféták pecsétje”, vagyis az utolsó, aki – szóhasználatunkra visszatérve – a Primordiális Tradíció egy olyan hiteles vallási adaptációját adhatja meg, amely még egész népcsoportok számára érthető és realizálható lesz. Ezt követően világméretben meghatározó jelentőségű új adaptáció az egyre fokozódó involúció miatt már vallási szinten sem lehetséges. Ennek ellenére a hiteles tradicionális szellemiség természetesen nem tűnik el teljesen, hanem egyre zártabb és egyre nehezebben hozzáférhető centrumokba (rendekbe, társaságokba stb.) húzódik vissza, és legvégül egy-egy önálló, magasrendű személyiség tartja már csak fenn.

Ahogyan a vallások a tradíciók alászállásai révén jönnek létre, úgy keletkeznek a kultúrák a különböző vallásokból; a kultúrák pedig civilizációt, művészeteket és tudományokat teremtenek, amelyek – amennyiben princípiumaikat tradicionális doktrínákból merítik – egy kitágított értelemben szintén a tradíció körébe tartoznak. Egy vertikális alászállás révén – amely visszafelé olvasva természetesen a fel- és visszaemelkedés útja is lehet – a következő sorozat állítható fel: centrális Primordiális Tradíció, különböző partikuláris tradíciók, vallások, kultúrák (civilizációk, művészetek, tudományok).

A tradíció vertikális tagolódásában eredetileg két fő szint különíthető el, amelyből az egyik a tisztán metafizikai és doktrinális szint, míg a másik ennek társadalmi adaptációjának szintje. Miközben az előbbi kizárólag egy szűk elit privilégiuma (*ati-varṇa*), amely ennek effektív realizációjára képes, addig a társadalmi tradíció és ennek inherens ereje – az ind-hindu kasztintézmény fogalmait használva – is csak az első három kaszt, az *āryák* (‘nemesek’) vagy „kétszer születettek” sajátja.

A tradíció eredetileg természetesen szupranacionális, azaz „nemzetek” feletti, tudniillik a modern nyugati értelemben vett elkülönült „nemzetek” éppen a tradíció társadalmi szinten való eliminációjának a következményei és mint ilyenek *ipso facto* antitradicionális képződmények. Itt természetesen nem az eredeti értelemben vett nemzetről van már szó, amely kizárólag a nemességet jelentette, hanem arról, amit korábban hozzávetőlegesen a *regnicola*, vagyis a királyság vagy ‘ország lakosain’ értettek, ám egy sajátos merőben újszerű értékítélettel összekapcsolva, miszerint az ehhez való tartozás – függetlenül egyéb kvalifikációktól – különleges értéket képvisel. Eredeti értelmében a nemzetet (nemességet) az általa birtokolt tradicionális doktrína és ebből adódó rítus *különbözteti meg* a másiktól, ez a nemzeti tradíció azonban, mivel normálisan transzcendens eredetű és áthatottságú, „égi” eredőpontja által *össze is köti* a nemzeteket vagy nemességeket. Ez az eredetileg többnyire tisztán szóbeli doktrína – amelyet normálisan tehát egy nemzetfeletti szintről, de a nemzethez szoros benső koherenciával kapcsolódó szakrális személytől vagy uralkodói dinasztától nyer a nemzet – határozza meg a nemzet létmódját (*dhárma*), mint – egyetlen példával élve – történt az a Turul-dinasztia esetében is, aminek esszenciáját kondenzáltan fejezi ki az a turul-szimbólum, amely egy feltartóztathatatlan akarát magyar nemzetet kereszttüli manifesztációját volt hivatott jelképezni.

A tradíció társadalmi adaptációjának vertikális tagozódásában a tradíció ortodox megőrzésének és továbbadásának, valamint a tradíció benső ereje átadásának feladata elsősorban a poláris (és lunáris) jellegű *brāhmaṇák* sajátja, aminek az európai papság csak többé-kevésbé távoli megfelelője.

A katonai és jogi hivatással együtt járó kiváltságra jogosultak, tehát az ind *kṣatriyák* megfelelőinek hagyománya eredetileg egy akcionális és (eltekintve ezúttal a titáni deviació esetétől) heroikus, valamint a szolaritással összefüggő doktrína és rítusegyüttes.

A *vaiśya* kaszt kapcsán, mivel többé-kevésbé vitathatóan ezt és az ez alatti szintekhez tartozókat tekintik a „népnek”, rövid kitérőt kell tenni, egyszersmind rögtön előrebozsátva, hogy ha „nép” alatt valaki a modern antitradicionális társadalom egyenjogúsított tömegeit érti (vagyis ha úgy tetszik a proletariátust, amely elszakad a tradicionális *sūdrákra* jellemző szerves hierarchikus kötelékektől), az esetben hagyományról mint „néphagyományról” beszélni eleve egy *contradictio in adiecto* alkalmazását jelenti, mert e jellegzetesen antitradicionális társadalmi képződményt éppen a tradícióélnküliség, illetve olykor a tradícióellenesség jellemzi. Amennyiben a népen valaki pusztán a tradicionális társadalom kézműves, valamint kereskedői rétegét (az úgynevezett „polgárságot” vagy „harmadik rendet”) értene, vagyis a vaiśyák megfelelőit, ennek mint normálisan *ārya* kasztnak kétségtelenül megvan a maga hagyománya, szemben a kétszer-születettek szolgálatára termelt *sūdrákkal*, akik nincsenek a tradíció birtoklásához szükséges létrendi szinten, s ily módon kizárólag e szolgálat révén *részesülhetnek* abból, ami valóban tradicionális és spirituális. A tradíció a vaiśyák szintjén, a kaszt alapvető jellegzetességéből kifolyóan, döntően *lunáris* jelleget ölt, tehát közvetett, tükrözött és emocionális, más oldalról fokozottan kollektív és társadalmi, megint más oldalról túlnyomórészt exoterikus. Mivel a tradicionális doktrína elsörendűen poláris, majd ezután szoláris, a vaiśya kaszt – lunáris mivoltából kifolyólag – csupán egy kétszeresen tükrözött hagyományt tudhat magáénak. A tradíció e lunáris vetületének azonban a tradicionalitás háttérbe húzódásának idejében (kiváltképp a *Kali-Yuga*, a ‘Sötétség Korszakának’ vége felé) kétségtelenül megvan a maga – akár fokozott – jelentősége, a helyzet mindössze annyi, hogy a Primordiális Tradíció centrális, ezoterikus tanításának és valóságának megvalósítását célul kitűző út bejárásához e lunarizálódott „hagyománynak” a maga szintjét nem transzcendáló igenlése és realizációja nem lehet elégséges.³

A metafizikai tradíciótól elválaszthatatlan a *metafizikai realizáció*. Mivel nem pusztán elméletéről van szó, amelynek egy vertikális mentén mérhető létrendi konzekvenciája hozzávetőlegesen ugyanannyira nulla annak a számára, aki elfogadja azt, mint aki elutasítja, hanem egy olyan megbonthatatlan egységről, amelyben a teória és a praxis kölcsönösen feltételezi egymást, a metafizikai tradíció mindig éppen annyira teoretikus, mint amennyire praktikus. Metafizikai realizáció ugyanakkor régóta nem létezhet *beavatás* (*initiatio*) nélkül, amely elsődlegesen az édeni állapot (a guénoni *état primordial*) restaurációja, s lényege a közönséges partikuláris (pszicho-fizikai) autoidentifikáció helyett annak a szellemi orientációnak vagy állapotnak a visszaszerzése, amelyből az abszolút (szellemi–alanyi) autoidentifikáció újramegvalósítása lehetővé válik. Lényeges továbbá, hogy mindaz, ami a tradícióból dialektikus tanításként megnyilvánul, csupán egy *segédeszköz* jelentőségével bír, amely bár egy bizonyos létrendi szituációban kétségtelenül fundamentális szerepet játszik, mégis – mint minden segédeszköz – pusztán relatív

jelentőségű. A beavatás és a metafizikai realizáció útja döntően a tudati funkcióknak (gondolkozás, érzés és akarás) a tudati szubjektivitás, a tudati funkciók alanya *felé* és *alanyába* való redukciója.

Amennyiben a tradíció a kezdetről és az eredetről szóló feltétlen bizonyosságként adódó tudás, valamint ennek realizációja, annyiban a világot a tradicionalitás élteti: a tradíció a világ Fénye. Ha a világból a tradíció valamilyen módon maradéktalanul eltűnne, a világ azon a napon megsemmisülne; ez a lehetőség azonban sohasem következik be. Amiről viszont joggal beszélhetünk az, hogy bizonyos korokban – az egyetemes megnyilvánulás utolsó szakaszaiban – mintegy háttérbe húzódik a tradíció; pontosabban a világ – a metafizikum elsötétülésével párhuzamosan – egyre jobban elfordul, eltávolodik a metafizikai középponttól, vagy ami ugyanaz a kezdetből és az eredettől, miáltal a tradíció fényét egyre kevésbé képes érzékelni s elsötétedik. A tradíció azonban – mintegy *önnön hiányaként* – a teljes körű tradícióellenesség és ellentradicionalitás korában is jelen van. Ez a hiány a lét és a tudati területek egyre nagyobb fokú megmérgeződésével és elsötétülésével áll összefüggésben, miként azt napjaink anyagi civilizációjában mind a külső, mind a benső világ tekintetében folyamatosan és egyre intenzívebben tapasztalhatjuk.

A metafizikai tradicionalitásnak az emberi világban való jelenléte, fenntartása és akár áttételes reprezentációja kapcsán a legújabb korban, ezen belül is a huszadik században s elsősorban a Nyugaton egy sajátos, eddig ismeretlen helyzet állt elő: az antitradicionalitás erőinek fokozott offenzívája és térnyerése következtében felmerült annak a szükségessége, hogy az, ami korábban a földi–emberi létben megfogalmazatlanul is egy mindent átható és meghatározó – és éppen ezért külön megfogalmazást nem igénylő – erőként és szemléletmódként volt jelen⁴ – vagyis a tradicionális szellemiség –, teoretikusan vagy úgyszólván „ideológiailag” és a jelenkor embere számára érthető módon egy átdolgozást, egy új kinyilatkoztatást nyerjen, mivel ekkorra olyan fokon került ki a közvetlen elérhetőség köréből, hogy gyakorlatilag a teljes feledésbe merülés veszélye fenyegetett. A tradíció ezen jelenkori újraélesztése kapcsán e helyütt néhány nevet feltétlenül külön meg kell említeni: mindenekelőtt a „jelenkor mesterét”, René Guénonét, akinek – amellet, hogy művei a tradicionális szellemiség mind a mai napig talán legkiemelkedőbb, irányadó reprezentációit képezik – némi előzmény után a nevéhez kell kötni a fenti problematika első világos felismerését és a helyreállítás érdekében végzett fundamentális jelentőségű tevékenységét; Julius Evolá-ét, aki Guénon és ezáltal a tradíció alapvető eszméjének zászlaját átvéve, a nyugati mágikus–akcionális tradíció jelentőségét is fokozottan kiemelte, s elsősorban a tradicionális doktrínák jelenkori – akár irreguláris úton való⁵ – gyakorlati megvalósítására is összpontosító műveivel szerzett elévülhetetlen érdemeket; Frithjof Schuonét, aki többek között – egyik fő művében⁶ külön is felmutatva a vallások transzcendens egységének ideáját – az egyes partikuláris tradícióknak és vallásoknak az Univerzalitáshoz és ennek jegyében egymáshoz való viszonyuk kapcsán fejtett ki rendkívüli jelentőségű tanításokat. *Magyar* vonatkozásban mindenekelőtt Hamvas Bélát kell megemlíteni, a *legnagyobb* magyar író, aki a tradíció ilyen értelmű gondolatának első hazai felvevője, és aki a tradicionalitás egzisztenciális vonatkozásait is páratlan atmoszféra-teremtő erővel tárgyalja főként világszínvonalú esszéiben; valamint a teoretikusan világviszonylatban eddig mindenki másnál mélyebb-

re hatoló László Andrást. Továbbá ide kell még sorolni több lényegileg, netalán részlegesen fontos vonatkozásban mindazon külföldi és hazai gondolkozókat, akiknek írásai a *Tradíció évkönyv* korábbi, jelenlegi és további számaiban olvashatóak, de akik jelentőségének részletes vizsgálata nem ezen írás feladata.

A metafizika szó pontos jelentése

Mint azt az előző szakaszban megállapítottuk, a *metafizika* szó a görög 'ta meta ta physika' kifejezésre vezethető vissza, aminek két értelmezési szintje lehetséges: az egyik – az alacsonyabbik – szerint a metafizika azokat jelöli, (1) amelyek 'a természetén túliak', a másik – a magasabb – jelentése szerint pedig (2) 'a létesülteken (a létezőkön) túliakra' vonatkozik.

1. A *természet (természetiek)* a tradicionális értelmezésben a megnyilvánuló lét individuális, vagy ami ugyanaz, alaki (*rūpa*) területét öleli fel, amely a legdurvább felosztás szerint a korporális ('testi') világ, illetve a szubtilis ('lelki') világ együttesének felel meg.

Az ind–hindu tradíció vedānta darśanája értelmében a természet körébe tartozik az, amit a *sthūla-śarīra* és *sūkṣma (līṅga)-śarīra* együtt foglal magában, nevezetesen az *annamaya-kośa*; a *prāṇamaya-kośa*, a *manomaya-kośa* és a *vijñānamaya-kośa* teljessége.

Másfelől, a tudatállapotok szintjére vetítve, természeti mindaz, ami az ébrenléti állapotban, illetve az álomállapotban nyilvánulhat meg; vagyis mindaz, ami közönségesen a *jāgrat* és a *svapna* állapotokkal függ össze, nem nevezhető többnek, mint természetinek. Ebből következően közvetlenül a természet körébe tartozik az *asura-loka* ('titáni világ'), a *nara-loka* ('emberi világ'), valamint – elveszítetten – a *tiryag-loka* ('állati világ') által egybefoglalt világok mindegyike; másfelől – az ezoterikus kereszténység felosztása szerint – a teljes *antropoi* és *angeloí* ('angyalok') beleértve a *hierarchia infima* egészét, úgy mint az *angeloit* az *arkhangeloit* ('arkangyalok') és az *arkhait* ('fejedelemségek').⁷

A természet mindazoknak a létezőknek a körét jelenti, amelyek a térrel, az idővel és az állagosság bármilyen formájával valamilyen kapcsolatban állnak. Természeti az elemek tradicionális teóriájában szereplő föld, a víz, a tűz, a levegő és az éter; mindaz, ami szagolható, ízlelhető, látható, tapintható és hallható. Természetiek azok, amelyeket a hindu tradíció *bhūtáknak*, *karma-indriyáknak*, *buddhi-* vagy *jñāna-indriyáknak*, továbbá *tanmātráknak* ('elemi esszenciáknak') nevez, valamint az *ahankāra*. Ide tartozik a *manas*, a 'benső érzék', a 'mentális képesség', az individuális alaki gondolkodás, a memória, az imagináció. A ki- és belégzés, az emésztés és minden mozgás.

2. A *létesültek (létezők)* körébe a fentiek összességén túlmenően a nem-alaki vagy alakon túli (*arūpa*) megnyilvánulás tartozik, ami egyrészt már univerzális rendű, másrészt még egzisztenciális.

Legfelsőbb szinten a létesültek körében kell megemlíteni a *kāraṇa-sarīra* teljességét és ezzel összefüggésben az *ānandamaya*-kóšát, ami a hyperkozmoszikus *salus* vagyis 'üdvözülés' létszinti megfelelője. Azt, ami a *prakṛtī*vel vagy a *materia primával* függ össze. A *buddhit*, a Dionysios Areopagitis-féle teljes *hierarchia mediát*, úgy mint az *eksousait* (erők), a *dynameist* ('uralmak') és a *kyriotétest* ('hatalmasságok') világainak egyetemességét. Mindazt, ami az álomtalan mélyalvással mint tudatállapottal, a szanszkritül *susuptinak* nevezettel kapcsolható össze, elsősorban a teljes *deva-lokát* ('Isteni világ'), illetve ezzel inverz megfelelésben, a közvetlen átélésből kizuhant *preta-lokát* ('szenvedő lelkek világa'), a növényi és minerális világot.

A magasabb szintű értelmezés szerint is *metafizikai* tehát az Egyetemes Lehetőség nem megnyilvánuló univerzalitása. Az ezoterikus kereszténység *hierarchia supremája*, úgy mint *thronoi* ('trónusok'), *kherubim* ('kerubok') és *seraphim* ('szeráfok'), illetve – első és végső soron – Isten. Az, ami elveszítetten a 'comaticus' vagy holt tudati állapotban valósul meg, s ami beteljesülve megfelel az – ind-hindu tradíció szerinti – *turīya* ('negyedik') mindenén túli abszolút valóságának. A *turīya* beteljesedése: a *status absolutus*, a *śūnyatā* ('üresség') „felső” és végső, abszolút lehetősége; az *upekṣa* (tökéletes 'neutralitás'), az *anuttara-samyak-sambodhi* ('teljesen-tökéletesen tökéletes metafizikai felébredés'), az *asamprajñāta-samādhi* ('nem megkülönböztetett hypersystasis vagy contemplatio suprema'), a *mokṣa* ('felszabadulás'), a *kaivalya* ('elkülönülés'), a *nirguṇa Brahma* ('transzkvalitatív Isten') állapota, az *advaita* (nem-kettősség), a *mahāparinirvāṇa* ('abszolút transzcendentális ellobbanás'), amelyekre a hindu tradíció, a yoga-daršana vagy a bauddha-vāda (a 'felébredés doktrínája') úgy utal, mint az állapotokon túli abszolút állapotra.

A Hagymány (latin – *traditio*, görög – *paradosis*, szanszkrit – *pāramparya*) tehát az időtlen, tértelen és állagtalan *metafizikai* szellemiség időben, térben és állagban való – realizációval egybekötött – fenntartottságát, továbbadását és áthagyományozását jelenti.

Függelék: A keresztény egyházak helyes viszonyulása a metafizikai tradicionalitáshoz

Jóllehet az integrális és egyetemes metafiziko-tradicionalitás – mint egy valódi és legitim reneszánszhoz szükséges létszemléleti armatúra – alapjainak lerakása immáron fél évszázada jószérivel befejeződött, valamifajta okkult tehetetlenségi ellenállás következtében mind ez ideig csupán néhány kivételes személyiség, esetleg kisebb kollektívum körében fejtette ki a maga megelevenítő, újra szellemivé tevő hatását. A teljes vagy úgyszólván „langyos” közöny, ha el nem is fogadható, mindenesetre érthető a kezdetüktől fogva antitradicionális beállítottságú és irányultságú ideológiák, létátélési metódusok, organizációk és egyebek részéről, amelyek ezen hozzáállással tulajdonképpen nem fejeznek ki mást, mint ami a „lényegük”; mindez azonban a Nyugat szellemi vezetésére

hivatott organizációk, s ezen belül is főként a római katolikus egyház részéről, mélyen elgondolkoztató szituációt teremt.

Nyilvánvaló, hogy a szóban forgó problematika érdemben való felfogásához az elsődleges feltétel mind az egészében vett modernitás, s ezen belül ennek földrajzi bölcsője, a Nyugat mélyreható *válságának* az észlelése, és azé, hogy e gigantikus létrendi válságnak egészen a középkor óta egyrésztől elszenvedője, másrésztől lehetővé tevője a katolikus egyház, amely mára a modern antitradicionális vagy úgyszólván – és ez lényegében ugyanaz – antikrisztusi világ szerves részévé, statisztájává lett. Csak ennek a szituációnak a tisztán látása és emellett egy a hiteles, tradicionális kereszténység és katolicizmus iránti csillapíthatatlan szeretet esetén merülhet fel a jelen helyzettel való gyökeres szakítás és a legitím változtatás igénye.

A jelen problematikát a lehető legmélyebben értő tradicionális szerzők szerint e változtatáshoz semmi „újra” nincs szükség; Guénon szerint a katolikus egyháznak semmi mást nem kellene tennie, mint *saját* tanítását kellene valóban megértenie, legalább olyan szinten, amelyre a középkor összességében jó példát nyújt. Ennek a saját tanítást illető readaptációnak a munkája – az ugyanígy nevezettel ellentétben egy *valódi* reneszánsz jegyében – kizárólag a még meglévő hiteles és magával a kereszténység fő áramával ellentétben *még nem* antitradicionalizálódott (vagyis elsősorban keleti) spirituális doktrínák elmélyült tanulmányozása és ezek hiteles képviselőivel való kapcsolatteremtés révén történhet meg. A jelen helyzet e tekintetben a század első feléhez képest annyiban más, hogy időközben magát a Keletet és a keleti spiritualitást is nagymértékben és meglehetősen sikerrel inváziós területté tették az antitradicionális felforgatás erői. Időközben, a XX. század folyamán azonban a felbecsülhetetlen jelentőségű keleti spiritualitás (és ezáltal maga a tradicionális) princípiumai – elsősorban éppen a tradicionális szerzők jóvoltából – olyan fokon lettek (olykor a sokadrangú adaptációk szintjéig is lehatolóan) átültetve az Európai szellemi környezetre, hogy a jelen pillanatban már joggal beszélhetünk arról, hogy ennek nem meglátása a szellemtelen restség valóságos iskolapéldája.

Ennek ellenére, a katolikus egyház a szóban forgó megelevenítő szellemi esszencialitásból mindeközéig gyakorlatilag semmit nem fogadott magába, a Tradíció fényét nem ismerte fel, olyanképpen, hogy azt hivatalos szinten, tehát néhány marginális jelentőségű elemet leszámítva,⁸ se el nem fogadta, se el nem utasította. Homályosan érezve a szellemi partikularizmus tarthatatlanságát, létrejöttek ugyan például olyan szervezetek, mint a Római Kúria nem-keresztény titkársága, amely a nagy világvallásokkal tart fenn kapcsolatot, illetve megfogalmazódtak olyan nyilatkozatok, mint amilyen a „Nost-ra Ætate” kezdetű konstitúció, miszerint elvben „A katolikus egyház semmit sem vet el abból, ami a nem-keresztény vallásokban igaz és szent”, ezeket azonban úgy tűnik alapvetően más okok kényszerítették ki; az, amin ellenben láthatólag rendkívüli erőbevetéssel munkálkodik az egyház az ezredfordulón, az alapvetően antitradicionális protestantizmussal való kiegyezés kivitelezése, olyan doktrinális engedmények eszközlése árán is akár, amelyeket csak az tesz meg ily könnyen, aki számára a szóban forgó doktrínaelemek valódi értelmezése mellékes, netalán felesleges.

Ezzel a lefelé szállással szemben a helyes szellemi magatartás természetesen éppen a felfelé emelkedés lenne; annak a tényleges *katholicizmusnak* (‘egyetemességnek’) a meg-

valósítása, amellyel a kereszténység kitörne végre a zsidó–hellenista kultúrkör partikuláris kereteiből és az összes hiteles szellemi tradíció *egyetemes ortodoxiájának* fundamentumán értelmezné újra, elevenítené meg *saját* tradícióját. Lényeges, hogy a partikuláris keleti tradíciók vagy a tradicionális szerzők forma feletti, univerzális műveinek tanulmányozása – ami a saját tanítások nem vagy nem kellő értése miatt tűnik elengedhetetlennek – korántsem jelentené egyetlen keresztény intellektus számára sem e más formákra való áttérés szükségét, hanem a saját tradíció alaposabb megértését és az ezen keresztül való tökéletesebb megvalósítását segítené elő.

Egy evangéliumi képpel élve, a hiteles tradicionális szellemiség vagy úgy mond a Tradíció és az originális kereszténység egymáshoz való viszonya úgy is felfogható, mint a „napkeleti bölcséké” („*Magi ab oriente*”, ‘mágusok keletről’)¹ és az újszülött Emberfiáé: e bölcsék vagy mágusok a Primordiális Tradíció hiteles képviselői, akik egy szabályos tradicionális investitúra során hitelesítik és beiktatják a megszülető partikuláris tradíciót és vallást, a kereszténységet. Ily módon e szimbolikus alakok többek között azt a felső szellemi konvergenciapontot képviselik, amelynek benső realizációja révén a tradicionális vallások és tradíciók közötti transzcendens egység és ezáltal a valódi egyetemeség megvalósulhat. Ennek megfelelően a modern világ káoszába tévedt katholicizmus számára csakis a hiteles tradicionális szellemiséggel való effektív kapcsolatfelvétel és az ezen keresztül aktualizálható szellemi univerzalitás jelentheti a kiutat a jelenlegi, önnön lényegére nézve tetszhalotti állapotából.

Nyilvánvaló, hogy a „sötétség erőinek” egyik elsőrendű érdeke az, hogy a kereszténység ne értse meg a Tradíció üzenetét, és ily módon ne legyen képes feltámadni, mindazonáltal ha ennek lényegi és érdembeli megértése mégis megtörténne, ezt egy valódi újjászületés jegyében „*megelevenítő szellemként*” üdvözölhetné, de mindenképpen legalábbis igaz *szövetségesként*; és még véletlenül sem tévesztve össze azzal, ami például valóban a „New Age” és az ezzel ekvivalens *antitradicionális* eltévelyedések és herezisek körébe tartozik, amelyek megjelenési aránya a jövőben várhatólag fokozódni fog főként a *lényegre nézve* egyre tömegesebb *apostasia* keretében, talán nem teljesen függetlenül azoktól, akiket a Szentírás „vak vezéreknak” nevez, s akik nagy igyekezetükben és buzgalmukban olykor éppenséggel a „sötétséget világossággá és a világosságot sötétséggé teszik”.

Jegyzetek

1. A félreértéseket elkerülendő, le kell szögezni, hogy bár a metafizikai tradicionalitás – egyebek mellett – fokozottan gnosztikus orientáltságú, *in concreto* semmivel sincs sem több, sem kevesebb köze a Markion- vagy Basilides-, vagy Valentinus-féle, II. században a kereszténység fő vonulata által kiátkozott gnosztikus keresztény irányzathoz, mint ennek ellenfeleihez.
2. Lásd, László András: Mi a metafizikai tradicionalitás? *Őshagyomány*, 1. sz. 2. o.
3. Csak futólag említem meg azt az eljárásmodot, miszerint egyes, fogalmi zavarokkal küzdő, külföldi és hazai szerzők különböző forrásokból jól-rosszul megismerve azokat a fundamentális princípiumokat és tanokat, amelyek a tradíciók és vallások összességének szinopszisából lettek intellektuális intuícióval úgyszólván „megalkotva”, úgy tesznek, mintha ezek *közvetlenül* felismerhetőek és kimutathatók lennének alacsonyabb síkokon és területeken is, ahol ezekkel úgyszólván operálnak, amely utóbbi tulajdonképpen nem lenne baj, ha értesüléseik valódi forrását

különböző okokból kifolyólag nem hallgatnák el, illetve ezeket az adaptációkat, partikuláris alkalmazásokat vagy éppenséggel reziduumokat nyíltan vagy burkoltan nem tüntetnék fel úgy, mint amelyek az eredeti donktrínákat s princípiumokat magukban foglaló tradíciókkal egyenrangúak, netalán ezeknél eleve magasabb rendűek volnának.

4. Ez teszi érthetővé azt, hogy korábban például a filozófiában – kezdve Descartestól, egészen napjaink posztmarxista posztmodernjeiig – miért szinte kizárólag antitradicionális filozófiai elméletek születtek; vagy a politika síkján vizsgálva ugyanezt a jelenséget, látható, hogy egészen a XX. századig, néhány kivételt leszámítva, szinte kizárólag baloldali és forradalmi ideológiák láttak napvilágot.
5. Irregularitáson itt egy olyan megvalósítást értve, amely nem kötődik valamely szabályos, mestertektől tanítványoknak való folyamatos szellemi átadás rendjéhez vagy „regulájához”, ám ez a „másság” kizárólag a formát érinti, a lényeg szigorúan ugyanaz; az irregularitás tehát semmiképpen sem azonos a heterodoxiával (noha kétségtelenül vannak olyanok, akik – tévesen – azt kizárólag ezzel azonosítják).
6. Frithjof Schuon: *A vallások transzcendens egysége*.
7. Vö. Szent Dionysios Areopagítés: *Peri tés ouranis hierarkhis*. [A mennyei hierarchiáról.] In *Az isteni és emberi természetről*. 2. köt. Budapest, 1994, Atlantisz. /A kútnál./
8. Az úgynevezett „New Age” veszélyét ugyan helyesen felismeri, azonban a tradicionális szellemiség durva félreértelmezésére kapcsán egy eklatáns hazai példa Gál Péter zavaros, *A New Age – keresztény szemmel* című mindent mindennel összekeverő, nivelláló könyve. Vö. Gál P.: *i. m.*, 3. kiadás. Abaliget–Budapest, 1994, Lámpás–Szegletkő. 35–37., 132., 137. o.
9. Akik azt mondják az írás szerint: „*vidimus enim stellam eius in oriente*” (‘láttuk az ő csillagát napkeleten’). *Evangelium Secundum Matthaeum* 2:2.

Az elektronikus változatot szerkesztette: F. V. A.

